

RAADSVOORSTEL

Raadsvergadering	24 oktober 2024
Voorstelnummer	D789496
Datum raadsvoorstel	27 augustus 2024
Portefeuillehouder(s)	Marco Wieseahn
Commissie	Algemene raadscommissie
Datum commissie	10 oktober 2024
Soort agendering	Ter besluitvorming
Agendapunt	
Team	DenS - Beleid
Opsteller	Nikita Buis (Zaffier)/ Marijn Korver (Bergen)
Datum B&W besluit	3 september 2024
Bijlagen:	Beleidskader minimabeleid en schuldhulpverlening Inkomenseffectrapportage Minima in beeld – armoedemonitor

Onderwerp : Beleidskader minimabeleid en schuldhulpverlening 2024 - 2027

Voorgesteld besluit

1. het beleidskader minimabeleid en schuldhulpverlening 2024 – 2027 ‘Niemand aan de zijlijn’ vast te stellen;
2. vooralsnog geen uitvoering te geven aan het extra meedoen budget in verband met het ontbreken van financiële middelen.

Geheimhouding

Geheimhouding ☒ Ja ☐ Nee

RAADSVOORSTEL

INLEIDING

In mei 2023 is gestart met de uitwerking van de opdracht van de raad om te komen tot een nieuw integraal beleidskader minimabeleid en schuldhulpverlening. Het uiteindelijke beleidskader is tot stand gekomen volgens het BOB-model. In november 2023 heeft beeldvorming binnen de raad plaatsgevonden en in april 2024 heeft de oordeelsvormende raadscommissievergadering plaatsgevonden. De door de raad tijdens deze avonden meegegeven kaders, in combinatie met de uitkomsten van de armoedemonitor en inkomenseffectrapportage zijn uitgewerkt tot het voorliggende beleidskader.

Armoede en schulden kunnen iedereen overkomen. Armoede betekent meer dan alleen niet kunnen rondkomen. Het raakt mensen in hun sociale leven, (mentale) gezondheid, leerprestaties, werk, ontwikkeling en in hun gevoel van eigenwaarde. Armoede zorgt ervoor dat inwoners steeds meer aan de zijlijn komen te staan. Armoede is een complex probleem dat om een brede en integrale aanpak vraagt. Niet alleen om mensen te helpen, maar ook om grotere problemen en daarbij komende kosten voor de samenleving te beperken.

Bij het tot stand brengen van het kader zijn beleid, voorzieningen en regelingen opnieuw tegen het licht gehouden. De overall conclusie is dat we al een uitgebreid en goed pakket aan regelingen hebben. Er is gekeken waar aanscherping nodig is. Het nieuwe beleidskader is gerealiseerd dankzij een nauwe samenwerking tussen gemeenteraad, maatschappelijke partners, Zaffier, de cliëntenadviesraad en de gemeente zelf.

Uitgangspunten minima- en schuldenbeleid Bergen

In de gemeente Bergen heeft iedereen een toereikend inkomen om mee te kunnen doen. Inwoners die recht hebben op ondersteuning en regelingen maken hier ook gebruik van. Eigen regie, zelfredzaamheid en veerkracht zijn belangrijke waarden binnen de gemeente Bergen. Deze waarden zijn een belangrijk uitgangspunt bij de ondersteuning van inwoners. In onze steeds sneller veranderende complexe maatschappij lukt het niet iedereen om altijd op eigen kracht mee te doen. Soms is (tijdelijke) ondersteuning nodig. Laagdrempelige ondersteuning in de eigen omgeving, gericht op preventie kan uitzichtloze situaties voorkomen. Het doorbreken van het taboe en schaamte rondom het thema armoede- en schuldenproblematiek is belangrijk om inwoners vroegtijdig te ondersteunen. Er wordt met dit beleidskader aangesloten bij het al bestaande integraal beleidskader sociaal domein 2023 – 2026, het gebiedsplan sociale basis 2023 – 2024 en het beleidsplan schuldhulpverlening 2022 – 2025.

INVLOED KADERS OP KEUZERUIMTE

Het opstellen van een nieuw beleidskader minimabeleid is een uitwerking van de in het raadsakkoord opgenomen opdracht.

TOELICHTING OP HET VOORSTEL

Het beleidskader minimabeleid en schuldhulpverlening 2024-2027 is tot stand gekomen met aandacht voor drie zaken:

1. Een integraal stuk voor de thema's armoedebelid en schuldhulpverlening.
Een laag inkomen, geldzorgen en schulden zijn onderling sterk met elkaar verbonden, het één leidt veelal tot het andere. Er is dan ook een duidelijke samenhang tussen de

beleidsterreinen. Dit beleidskader is daarom een integraal stuk waar de kaders voor het armoedebeleid en schuldhelpverleningsbeleid in zijn opgenomen.

2. Er ligt een grondig participatietraject aan ten grondslag.

Het beleidskader is voortgekomen uit een grondig participatietraject. Het huidige beleid is geëvalueerd. Deze evaluatie is meegenomen in de gesprekken die gevoerd zijn met onder andere maatschappelijke partners en vertegenwoordigers van inwoners. Doel van al deze gesprekken was input te krijgen voor mogelijke verbeterpunten van het huidige beleid en inzicht te verkrijgen in waar het nu aan beleid ontbreekt. De bijdragen en aanbevelingen zijn meegenomen en verwerkt in dit beleidskader.

3. Sluitende aanpak om bestaanszekerheid te bieden aan de meest kwetsbare inwoners.

Inzetten op het ondersteunen van de meest kwetsbare inwoners door te zorgen voor een goed vangnet en keuzevrijheid. Dit geeft inwoners met een laag inkomen de mogelijkheid om echt mee te doen in de maatschappij en voorkomt dat zij langs de zijlijn komen te staan.

Kaders vanuit de raad: beeldvormende en oordeelsvormende vergaderingen

De raads- en commissieleden hebben tijdens de beeldvormende en oordeelsvormende vergaderingen kunnen constateren dat er al zeer veel op het gebied van armoede en schuldhelpverlening in Bergen gebeurt.

De raad heeft tijdens die vergaderingen onderstaande kaders meegegeven die de basis vormen van de verdere uitwerking van het voorliggende beleidskader. Ook heeft de raad specifieke aandacht gevraagd voor jongeren en ouderen in Bergen.

1. Vergroten van het bereik
2. Vereenvoudigen regelingen en voorwaarden (meer uitgaan van vertrouwen)
3. Aanvullende regelingen voor specifieke doelgroepen
4. Versterken samenwerking binnen het sociaal domein

1. Vergroten van het bereik

Om iedere inwoner de mogelijkheid te bieden om mee te doen is het van belang dat iedereen die daar recht op heeft ook aanspraak maakt op de beschikbare minimaregelingen. Het vergroten van het bereik is een eerste stap om kennis van de regelingen te vergroten en niet gebruik van regelingen tegen te gaan. Om het bereik te vergroten kan de communicatie nog verder geoptimaliseerd worden, bijvoorbeeld door informatie over de regelingen te verspreiden onder zowel inwoners als onder partners, zoals maatschappelijke organisaties, kerken en wijk- en bewonersverenigingen. Maar ook kan ingezet worden op specifieke doelgroepen, zoals bijvoorbeeld ouderen of ZZP'ers.

2. Vereenvoudigen van bestaande regelingen en voorwaarden

Vereenvoudigen van de toegang tot regelingen maakt dat de drempel voor inwoners lager wordt gemaakt om regelingen aan te vragen. De aanvraag en verantwoordingssystematiek bij de huidige regelingen is voor sommige inwoners omslachtig en daardoor haken zij af.

BergenPas

Invoering van de BergenPas kan een oplossing bieden bij het vereenvoudigen van regelingen. De BergenPas kan aangevraagd worden door de inwoner middels het invullen van een verklaring over inkomen en vermogen. Als iemand voldoet aan de gestelde voorwaarden dan ontvangt de inwoner de pas met de bijbehorende tegoeden. De inwoner kan met de BergenPas bij aangesloten sportverenigingen, cultuurverenigingen, organisaties en winkels het tegoed gebruiken.

Een BergenPas vergroot de mogelijkheden tot volwaardige participatie van een inwoner en geeft daarbij de inwoner meer eigen regie en keuzevrijheid. Daarbij hoeft de inwoner niet alle kostensoorten los aan te vragen en hoeft ook achteraf niet verantwoord te worden waaraan het budget is besteed.

De BergenPas kan ambtshalve verstrekt worden, dit vergroot het bereik van de regelingen.

3. Aanvullende regelingen voor specifieke doelgroepen

Extra meedoen budget

Een deel van de AOW- gerechtigden heeft een laag inkomen (tot 120% van de bijstandsnorm). Zij komen wettelijk gezien door het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd niet meer in aanmerking voor de individuele inkomenstoeslag. Dit is een jaarlijks bedrag dat uitgekeerd wordt als iemand minimaal 3 jaar lang een laag inkomen heeft. De individuele inkomenstoeslag is vrij besteedbaar, maar ook bedoeld voor onvoorziene uitgaven. Met het wegvallen van deze toeslag voor ouderen hebben zij het extra lastig als zij een tegenvaller hebben. De gemeente kan ervoor kiezen om het meedoen budget voor deze groep ouderen met een laag inkomen te verhogen. Daarbij zou het goed zijn om de bestedingsmogelijkheden van dit extra budget te verruimen. Dit is mogelijk binnen de maatschappelijke participatieregeling.

1200 huishoudens en 1500 inwoners in Bergen hebben een inkomen tot 120% van de bijstandsnorm. Als we kijken naar het totale inwonersaantal van Bergen en de verdeling in leeftijd is ongeveer 1/3 van de inwoners ouder dan de pensioengerechtigde leeftijd. Dan hebben we het over 500 ouderen die aanspraak zouden kunnen maken op het extra meedoen budget.

Schatting kosten

Als we het meedoen budget met €100,- per oudere verhogen dan gaat het om een geschatte investering van €50.000,- per jaar.

Voorgesteld wordt om vooralsnog geen uitvoering te geven aan het extra meedoen budget in verband met het ontbreken van financiële middelen.

Inwoners die vanuit de bijstand gaan werken – invoeren Uitstroompremie

Duurzaam uitstromen uit de bijstand naar werk draagt bij aan financiële zekerheid, persoonlijke ontwikkeling en een kans om uit de armoedespiraal te komen. Werken hoort te lonen. Echter soms gaan inwoners erop achteruit als ze gaan werken. Dit komt omdat inkomensondersteunende maatregelen (toeslagen) geheel of gedeeltelijk vervallen.

Ook heeft iemand vaak extra kosten bij werk (kinderopvang, reiskosten etc.). Vergoeding vanuit de bijstand voor deze kosten is niet altijd mogelijk. Het is in financieel opzicht dus niet altijd stimulerend voor de klant om te gaan werken.

De uitstroompremie is een instrument om terugval in inkomen te voorkomen. Het kan uitkeringsgerechtigden stimuleren om algemeen geaccepteerde arbeid te aanvaarden en te behouden. De extra kosten die werken met zich meebrengt kunnen hiermee worden gecompenseerd en men kan een buffer opbouwen.

Met een eenmalige uitstroompremie voor langdurig bijstandsgerechtigden van maximaal het belastingvrije bedrag per jaar (€2.672) wordt de stap naar werk niet alleen verkleind, maar stimuleren we ook mensen om deze stap te zetten.

Schatting kosten

Uit ervaringen in andere gemeenten blijkt dat 3% van de langdurig uitkeringsgerechtigden voor de uitstroompremie in aanmerking komt. Als we van deze 3% uitgaan, gaat het in Bergen om 11 personen. Geschatte kosten: € 30.000,00.

Daar staat tegenover dat die 11 mensen geen bijstandsuitkering á € 14.000 per jaar meer ontvangen. Dit kan leiden tot een besparing op de uitgaven van de bijstand van € 140.000. De extra kosten worden gedekt uit de besparing.

4. Versterken samenwerking sociaal domein

Met het sociaal team staat er al een goede basis. Echter kan onderlinge samenwerking en kennisdeling nog verder versterkt worden om inwoners met een laag inkomen zo optimaal mogelijk te ondersteunen. Een inwoner komt misschien met een hulpvraag binnen bij Jeugd of Wmo, maar heeft mogelijk ook inkomensondersteuning nodig. Met elkaar alert zijn en signalen herkennen en handelen is belangrijk om ook het taboe dat heerst op armoede- en schuldenproblematiek aan te kunnen pakken. Het is bekend dat kinderen uit gezinnen met een laag inkomen vaker gebruik maken van een voorziening uit de Jeugdwet. Dit geldt ook voor Wmo- voorzieningen. Snel kunnen handelen en inwoners met complexe problematiek adequaat kunnen ondersteunen is belangrijk om te voorkomen dat problematiek verergert.

DOOR HET COLLEGE OVERWOGEN ALTERNATIEVEN

Beleid en uitvoering ongewijzigd voortzetten

Een ander scenario is om niets te doen en de huidige regelingen en uitvoering te laten zoals deze is. Dat zou wel betekenen dat een groep inwoners binnen de gemeente Bergen het risico loopt om verder te verzanden in armoede- en schuldenproblematiek. Dit kan op langere termijn gevolgen hebben op meerdere leefgebieden, wat uiteindelijk leidt tot hogere (maatschappelijke) kosten.

REGIONALE SAMENWERKING EN COULEUR LOCALE

Dit beleidskader is opgesteld door Zaffier voor de gemeente Bergen.

RISICO'S

Het beleidskader omvat een ambitie waarvoor nog geen financiële dekking is: de inzet van het extra meedoen budget. Om volledig tot uitvoering van het beleidskader over te kunnen gaan is deze financiële dekking een randvoorwaarde.

FINANCIËN

De kosten voor de uitvoering van dit beleidskader worden gedekt uit:

- 1) de reguliere middelen op de begroting
 - deze bestaan uit de middelen voor minimabeleid en schuldhelpverlening;
- 2) extra middelen vanuit het Rijk
 - het Rijk stelt in de loop van de komende jaren extra middelen ter beschikking om uitvoering te geven aan de bestrijding van armoede;
- 3) extra structurele middelen vanuit de gemeente Bergen
 - om alle ambities uit het beleidskader te kunnen waarmaken zijn structurele extra middelen nodig. Na vaststelling van het beleidskader door de raad worden deze extra kosten onderdeel van de P&C-cyclus van Zaffier en komen op die wijze terug in de lokale begroting. Om die reden is er geen begrotingswijziging bij dit voorstel opgenomen.

Maatregel	Kosten	Toelichting
BergenPas	Incidenteel € 26.000	Implementatiekosten pas (eenmalig).
	Structureel € 62.000	Kosten platform, uitgifte passen, verlening passen
Verhogen meedoen budget AOW-gerechtigden	€ 50.000	Verhoging van het budget met € 100,00 per AOW- gerechtigde met een inkomen tot 120% van het wettelijk sociaal minimum

Let op:

- Indexatie zal wellicht nog plaatsvinden;
- Bedragen zijn excl. BTW;
- Bedragen zijn exclusief het tegoed dat op pas bijgeschreven gaat worden;
- Bedragen zijn afgerond.

Dekking BergenPas

- Door invoering van de BergenPas wordt een besparing op uitvoeringskosten gerealiseerd van: € 34.000;
- Het Rijk heeft structureel extra middelen beschikbaar gesteld voor aanpak armoede en schulden. Hiervan kan dan € 28.000 besteed worden voor de BergenPas;
- Zaffier zet een bestemmingsreserve in om kosten te dekken. Deel Bergen uit de bestemmingsreserve Zaffier is € 26.000.

PARTICIPATIE

Het beleidskader is opgesteld door beleidsadviseurs van Zaffier. Er is afgestemd met andere beleidsterreinen zoals Wmo, Sport, Jeugd en Onderwijs.

Daarnaast is samenwerking gezocht en zijn gesprekken gevoerd met maatschappelijke partners en vertegenwoordigers van inwoners, zoals de cliëntenadviesraad Zaffier (waar de ASD Bergen en het Jongeren Platform Regio Alkmaar onderdeel van uitmaakt), maatschappelijke organisaties, Voedselbank, Kledingbank, Mee & de Wering, buurtsportcoaches, het sociaal team en er is gesproken met preventie- en inkomensconsulenten binnen Zaffier.

Alle informatie die is opgehaald tijdens de verschillende gesprekken is uitgewerkt en meegenomen in het vormgeven van het beleidskader.

Tot slot is het adviestraject met de cliëntenadviesraad (CAR) Zaffier doorlopen. De CAR is positief over het voorliggende beleidskader en geeft 2 aandachtspunten mee:

- 1) Prominent benoemen van de maatschappelijke organisaties die een rol spelen in het armoedebeleid

- Bij de Raadsinformatieavond volgt en overzicht van welke partijen benaderd en betrokken zijn bij het gehele proces en welke input is geleverd vanuit deze partijen en hoe dit is meegenomen in het stuk.
- 2) Op termijn kijken naar harmoniseren beleid binnen Zaffier werkgebied
- Het streven is inderdaad om in de toekomst de regelingen te harmoniseren, bijvoorbeeld ook door het invoeren van de minimapas in alle 6 gemeenten in de regio Alkmaar.

UITVOERING, PLANNING EN ORGANISATIE

Nadat de raad het kader heeft vastgesteld worden de opgenomen maatregelen geïmplementeerd.

Communicatie

Het armoedebelief valt of staat bij goede communicatie over de voorzieningen. Hierbij is niet alleen de manier van communiceren belangrijk, maar ook de plek en het moment van communicatie. We zorgen voor proactieve communicatie die aansluit bij de leefwereld van de inwoners. Alle inzet die geïmplementeerd en uitgevoerd wordt, moet zo eenvoudig, duidelijk en toegankelijk mogelijk worden overgebracht.

Speerpunten in de communicatiestrategie zijn:

- Signaleren van problemen en inwoners motiveren; informeren over het herkennen van financiële problemen en inwoners motiveren hulp te zoeken.
- Toegankelijkheid vergroten; informatie moet eenvoudig en duidelijk zichtbaar zijn
- We gaan meer gebruik maken van vindplaatsen om risicogroepen te bereiken en de informatie over onze regelingen te verspreiden. We denken hierbij aan het ondernemersloket, kamer van koophandel, lokale werkgevers, kerken, wijkcentra, scholen, bibliotheek, consultatiebureau en ouderenbond.
- Promoten van informatie aan inwoners onder samenwerkingspartners en interne collega's.
- Informatie verstrekken en aanvraagformulieren etc. op taalniveau B1.

Evaluatie

In 2023 is er een 0 meting uitgevoerd waarbij de omvang van de doelgroep voor het armoedebelief en het bereik van de minimaregelingen is onderzocht.

Jaarlijks zal er een armoedemonitor plaatsvinden om het effect van het beleidskader te meten. De gemeenteraad wordt over de uitkomsten van deze evaluatie geïnformeerd. Hierin worden de toename van het bereik van de regelingen, de kosten en het effect geëvalueerd. Afhankelijk van de uitkomsten van deze evaluatie wordt de uitvoering van het beleid mogelijk bijgesteld.

BIJLAGEN

1. Beleidskader minimabeleid en schuldhelpverlening Niemand aan de zijlijn 2024 – 2027
2. Duidingsrapport Armoedemonitor
3. Inkomenseffectrapportage

ACHTERLIGGENDE DOCUMENTEN

- Actieplan minimabeleid en financiële zelfredzaamheid BUCH 2018 - 2021
- Actie-agenda 'Op weg naar een schuldenvrij Bergen' 2020
- Beleidsplan schuldhelpverlening BUCH 2022-2025

- Integraal beleidskader sociaal domein BUCH 2023-2026
- Gebiedsplan sociale basis gemeente Bergen NH 2023-2024

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van de gemeente Bergen

mr. M.N. (Martijn) Schroor
secretaris

L.Hj. (Lars) Voskuil
Burgemeester